

D. 27830 2635 1/24 dubl

DZIESIĘCIOLECIE

(1908—1918)

8-KL. SZKOŁY FILOLOGICZNEJ

im. św. Stanisława

w WARSZAWIE.

WARSZAWA.

DRUK P. AMBROZIEWICZA
ul. JASNA No 8.

1919.

BIBLIOTEKA
SEMINARIUM MET.
WARSAWA

Dublet dw: 161522

23.V.09 MW.

DZIESIĘCIOLECIE

(1908—1918)

8-KL. SZKOŁY FILOLOGICZNEJ

im. św. Stanisława

w WARSZAWIE.

WARSZAWA.

DRUK P. AMBROZIEWICZA

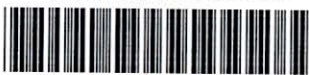
ul. JASNA No 8.

1919.

284340

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku

FUW0174183

I.

Zarys historycznoinformacyjny.

W roku 1908-ym grono osób, na czele z ks. re-gensem Aleksandrem Kakowskim, obecnym arcybisku-pem warszawskim, hr. Zygmuntem Wielopolskim, ś. p. hr. Juliuszem Ostrowskim, ks. Zygmuntem Chel-mickim, ś. p. Henrykiem Dembińskim, ks. Władysławem Szcześniakiem i p. Stefanem Godlewskim, zajęło się zorganizowaniem 8-klasowej społecznej szkoły filo-logicznej katolickiej, z wykładowym językiem polskim. Było to już u schyłku krótkiej wolnościowej ery ro-syjskiej. Wypadało się śpieszyć.

W dniu 28 lipca 1908 r. zostało zalegalizowane Koło szkolne im. św. Stanisława Kostki, którego celem zasadniczym (§ 1 Ustawy) było:

„Utrzymywanie w m. Warszawie 8-klasowej szkoły filologicznej, oraz opieka nad wychowañcami tejże szkoły, której otwarcie ma nastąpić „na podstawie ist-niejących praw obowiązujących”.

Członkami założycielami Koła byli: hr. Z. Wielopol-ski, hr. J. Ostrowski, ks. Z. Chelmski i p. S. Godlewski. Ogłoszone jednocześnie „Zasady organizacyi” za-mierzonego gimnazjum głosiły:

„Ośmioklasowe gimnazjum filologiczne im. św. Sta-nisława Kostki ma na celu dać swoim wychowañcom wykształcenie gruntowne — w zakresie szkół średnich ogólnokształcących, wyrabiać charaktery mocne i wy-chowywać młodzież na zasadach wiary rzymsko-katolic-kiej. Gimnazjum pozostaje pod opieką Rady opiekuń-czej i pod bezpośrednim kierunkiem przełożonego, oraz Rady pedagogicznej”.

D-27/62

8/2

„Radę opiekuńczą stanowi zarząd Koła, oraz delegat ks. arcybiskupa warszawskiego i przełożony gimnazjum. Przełożony jest bezpośrednim kierownikiem gimnazjum. Radę pedagogiczną stanowią: przełożony, nauczyciele, lekarz, oraz czterej członkowie Rady opiekuńczej“.

Uzyskanie jednak przez Koło im. św. Stanisława Kostki u władz rządowych szkolnych koncesyi, „na podstawie istniejących praw obowiązujących,“ na otwarcie gimnazjum napotkało nieprzewidziane trudności. Wtedy Komitet organizacyjny gimnazjum uprosił hr. Z. Wielopolskiego, jednego z członków założycieli Koła, o poczynienie zabiegów celem uzyskania koncesyi osobistej na otwarcie gimnazjum. Dnia 30 września r. 1908-go koncesyę hr. Z. Wielopolski uzyskał.

Koło szkolne im. św. Stanisława Kostki uważało 8-klasową szkołę filologiczną hr. Z. Wielopolskiego za swoją szkołę. Kierownikiem szkoły został p. Adam Jaczynowski, kandydat nauk historycznych uniwersytetu petersburskiego, nauczyciel w szkołach średnich warszawskich i w seminarium duchownem w Warszawie.

W pierwszym roku istnienia szkoły (1908) były otwarte tylko dwie klasy: pierwsza i druga; w roku następnym otwarto klasę trzecią i wstępną. Z każdym nowym rokiem szkolnym otwierano po jednej coraz to wyższej klasie, aż w roku szkolnym 1914/15 otworzono wreszcie ostatnią — klasę ósmą.

W pierwszych dwu latach szkoła mieściła się przy ul. Zgoda 9, w domu p. Radkiewicza, od roku 1910-go przy ul. Brackiej 18, w domu inż. Kiersnowskiego; wreszcie od jesieni roku 1915, t. j. w drugim roku wojny, dzięki łaskawości ks. arcybiskupa K. Ruskiewicza, szkoła została przeniesioną do gmachu szkolnego przy ul. Trauguta 1 (dawniej Berga), do lokalu po trzecim gimnazjum rządowym.

Niejednokrotnie poruszano myśl wystawienia lub nabycia własnego gmachu szkolnego, projektowano więc nabycie gmachu szkolnego przy ul. Sniadeckich 8 (Kaliksta), lub też wystawienie domu szkolnego na placu, stanowiącym własność Archikonfraterni Literackiej przy ul. Ogrodowej 23.

Wreszcie wybuchła wojna, i sprawa własnego domu szkolnego uległa zawieszeniu.

Co do opłaty za naukę narazie w zarządzie Koła przeważała opinia, ażeby wpis był możliwie nieduży, to też w przeciągu pierwszych trzech lat istnienia szkoły wpis wynosił zaledwie rb. 80 rocznie — jednakowo we wszystkich klasach. Z czasem jednak opłatę podniesiono do rb. 100, wreszcie do rb. 140 (m. 350) rocznie. Obecnie, narówni z innymi szkołami prywatnymi, wobec konieczności podwyższenia etatów nauczycielskich, podniesiono opłatę za naukę do m. 380 w klasach niższych i do m. 450 rocznie w klasach wyższych.

Od pierwszego roku istnienia szkoły znaczny odsetek uczniów korzystał z ulg wpisowych dzięki ofiarności Koła, szczególnie dzięki łaskawości członków protektorów Koła: ś. p. hr. Feliksa Sobańskiego i hr. Michała Sobańskiego, którzy udzielali rok rocznie stypendyów kilkunastu uczniom szkoły. W ostatnich latach ulgi wpisowe w szkole im. św. Stanisława wynosiły przeszło 15% ogólnej sumy wpisów.

Utrzymanie szkoły stawało się coraz kosztowniejszem. To też celem powiększenia funduszków w r. 1911 wydano, staraniem ks. Jana Gnatowskiego, „jednodniówkę „Dla młodzieży“, na którą złożyły się prace i aforyzmy: H. Sienkiewicza, S. Tarnowskiego, O. Balzera, B. Dembińskiego, ks. Chotkowskiego, I. Balińskiego, ks. arcyb. Teodorowicza, W. Reymonta, J. Weyssenhoffa, ks. Wawrzyniaka i innych; urządzano także różne imprezy dochodowe, korzystano z zapomogi Sekcji Kół szkolnych (Koła wpisów); pozatem w r. 1911-ym wypadło już zaciągnąć pożyczkę w Banku Handlowym do wysokości rb. 3,000.

Ważnym momentem w rozwoju szkoły pod względem materialnym był drugi rok wojny światowej, kiedy szkoła została przeniesiona do gmachu szkolnego przy ulicy Trauguta 1. Aczkolwiek szkoła otrzymała tylko część dawnego lokalu gimnazjalnego, i wespółzycie z różnymi innymi instytucjami kulturalnymi i oświatowymi, mieszczącymi się w tymże gmachu szkolnym, nasuwały nieraz wielkie trudności i niedogodności, to jednak w nowym lokalu szkoła im. św. Stanisława znalazła rzecz najistotniejszą: obszerne i wygodne klasy, obszerną salę rekreacyjną, duży korytarz i duże podwórko. Przytem, poza administracją i różnymi wydatkami nadzwyczajnymi, szkoła otrzymała lokal — bezpłatnie.

Szkoła zapełniła się po brzegi, co było zarazem wynikiem likwidacji szkół rządowych rosyjskich. Już w pierwszym roku zainstalowania się w nowym lokalu szkoła była w stanie podolać wydatkom całego roku szkolnego, nadto mogła wyrównać swe zaległości z roku pierwszego wojny wobec personelu szkolnego. W drugim i trzecim roku szkoła nawet mogła wypłacić personelowi szkolnemu dodatek drożyzniany; dokonano konwersji pożyczki w Banku Handlowym; uzupełniono nieco pomoce naukowe szkolne, szczególnie z dziedziny fizyki; przeprowadzono wodę na I-sze piętro, zrobiono drzwi na schodach frontowych i przepierzenie na schodach bocznych.

Powoli, w przeciągu 10 lat, zaczęły powstawać przy szkole różne fundacje: w roku 1911 fundacja na sumę rb. 10,000 im. ś. p. Antoniego Pleszczyńskiego, mająca na celu utrzymanie bursy szkolnej. Przy końcu tegoż roku powstał fundusz stypendyalny szkolny imienia ś. p. Jana Popieła na sumę rb. 5000 w listach zastawnych Tow. Kred. m. Warszawy. W roku 1917 ks. kan. Adolf Pleszczyński powiększył fundusz zakładowy bursy, składając nań rb. 5,000 w takichże listach zastawnych.

Już w pierwszym roku swego istnienia szkoła im. św. Stanisława zetknęła się z ciężkimi warunkami politycznymi: po paroletniej zaledwie erze wolnościowej wszystko zaczęło wracać do dawnych ciężkich stosunków. Gdy więc w roku 1908 ym wszystkie szkoły prywatne średnie warszawskie, z językiem wykładowym polskim, zostały na czas pewien zamknięte, pod pretekstem istniejącego wśród społeczeństwa polskiego nieprzychylnego nastroju dla szkół rządowych rosyjskich, szkoła im. św. Stanisława Kostki uległa temuż losowi. Negowały też władze rządowe szkolne związek pomiędzy szkołą i Kołem im. św. Stanisława. Doszło do tego, iż z szyldu szkolnego trzeba było usunąć tytuł Koła im. św. Stanisława. Ponadto pomimo wyraźnego brzmienia ustawy Koła nie można było uzyskać koncesyi na internat-bursę. I znowu trzeba było postarać się o koncesyę na bursę na imię hr. Z. Wielopolskiego i wszelkie wpływy Koła im. św. Stanisława Kostki na bursę trzeba było usunąć. Wreszcie władze szkolne zaczęły wywierać nacisk na władze państwowe administracyjne, ażeby ustawa Koła im. św. Stanisława została cofnięta, a przynajmniej zmodyfikowana, ażeby między innymi Kołu odebrano prawo posiadania własnej szkoły i ażeby usunięto z tytułu Koła nazwisko patrona młodzieży — „Kostki”, jako wychowawca jezuitów. W końcu została przeforsowana zmiana ustawy w r. 1913-ym, t. j. na rok tylko przed wojną światową z jej nieobliczalnymi skutkami. Z trudnością zostało utrzymane w tytule ustawy imię św. Stanisława, ale bez — „Kostki”.

Przez szereg lat swego istnienia szkoła im. św. Stanisława, narówni z innymi szkołami polskimi, pozostawała pod stałą kontrolą biurokratyczną rosyjskiej inspekcji szkolnej i administracji państwowej.

Kiedy w roku szkolnym 1914/15, już podczas trwania wojny, została otwarta klasa ósma, kiedy miała wyjść w świat pierwsza grupa maturzystów gim-

nazyum im. św. Stanisława, zarząd szkoły zaczął czynić starania, ażeby maturzyści szkoły im. św. Stanisława mieli wstęp do wyższych zagranicznych uczelni, jak już przedtem wyrobili sobie to prawo inne średnie szkoły warszawskie.

Ale nareszcie na samym gruncie warszawskim zaczął się ujawniać przychylniejszy nastrój dla prywatnego szkolnictwa polskiego. Gdy przedtem młodzież szkół prywatnych polskich próbowała, z największym zwykłym ryzykiem, składać egzamina maturalne, w roli eksternów, w Warszawie, lub wyjeżdżała na owe egzamina do najdalszych miast Rosyi europejskiej, a nawet na Syberyę, przy końcu roku szkolnego 1914/15, w miesiącu maju, pozwolono młodzieży szkół średnich polskich składać egzamina maturalne państwowe w swoich własnych szkołach, przed komisjami egzaminacyjnymi, złożonymi z własnych profesorów, w języku polskim, i tylko w obecności specjalnych delegatów, mianowanych przez władze szkolne rosyjskie. Wreszcie zaczęła się przyśpieszona ewakuacja, zakończona piątego sierpnia r. 1915.

W Warszawie powstały wyższe uczelnie polskie: uniwersytet i politechnika. Pierwsi maturzyści szkoły im. św. Stanisława mieli odrazu prawo wstępu do polskiego uniwersytetu i polskiej politechniki w Warszawie. Pierwszych maturzystów ze szkoły im. św. Stanisława było 13-tu. W roku następnym (1916) — 12-tu. Egzamin maturalny odbył się wobec przedstawiciela Departamentu Oświecenia. W roku 1917 maturzystów było — 14-tu. Egzamin, naskutek nieustalonych stosunków szkolnych, odbył się prywatnie, co jednak nie przeszkodziło maturzystom z r. 1917 do wstępowania do wyższych uczelni warszawskich. Wreszcie w r. 1918-ym, w roku ustanowienia polskiego ministerstwa W. R. i O. P., zarazem w dziesiątym roku istnienia szkoły im. św. Stanisława, abiturycenci jej składali egzamin państwowy w obecności delegata ministerstwa W. R. i O. P. Tym razem szkoła im. św. Stanisława miała już 27-iu maturzystów. Razem więc dotąd, w przeciągu czterech ostatnich lat, ukoń-

czyło szkołę im. św. Stanisława 66 jej wychowanków. W ostatnich latach klasy wyższe szkoły im. św. Stanisława były już liczniejsze, i przypuszczać należy, że liczba maturzystów będzie stale większą.

Wszystkich uczniów gimnazjum im. św. Stanisława, w przeciągu dziesięciolecia istnienia szkoły (1908-1918), było 993. Wszystkich członków Koła im. św. Stanisława, wraz z doraźnymi ofiarodawcami, było w przeciągu ubiegłych lat dziesięciu 315. Gdy wybuchła wojna, na skutek trudności komunikacyjnych, ogólne zebrania roczne nie odbywały się, natomiast zarząd Koła, odnawiany za pomocą kooptacyi, składał rok rocznie sprawozdania finansowe Komisji rewizyjnej.

Członkami zarządu Koła w przeciągu lat 10-ciu byli: ks. R. Archutowski, p. I. Baliński, ks. Z. Chelmiński, ks. A. Ciepliński, d-r. W. Chodecki, ś. p. H. Dembiński, ś. p. A. Fejst, J. E. ks. biskup S. Gall, ks. J. Gnatowski, p. S. Godlewski, dyr. A. Jaczynowski, J. E. ks. arcyb. A. Kakowski, p. M. Karski, ś. p. W. Kleniewski, p. A. Knoll, ś. p. W. Kosiakiewicz, p. K. Kossakowski, p. W. Orsetti, ś. p. hr. J. Ostrowski, hr. W. Potocki, hr. H. Potocki, książe M. Radziwiłł, p. J. Rudziński, hr. M. Sobański, p. W. Strakacz, ks. W. Szcześniak, p. T. Talikowski, hr. Z. Wielopolski.

Członkami komisji rewizyjnej byli: ś. p. L. Bławdziewicz, ś. p. red. Donimirski, ks. J. Gautier, p. L. Goldstand, ś. p. S. Kulewski, ś. p. ks. Michalski, p. B. Popławski, ks. F. Puchalski, p. W. Skup.

Ostatnie dziesiąte sprawozdanie komisji rewizyjnej dotyczy roku sprawozdawczego 1917/18.

Przedstawicielami zarządu Koła w radzie pedagogicznej szkolnej byli: p. I. Baliński, ks. A. Ciepliński, ks. biskup S. Gall, ks. arcyb. A. Kakowski, p. M. Karski, p. A. Knoll, p. J. Rudziński, hr. Z. Wielopolski.

Członkami protektorami Koła byli: ś. p. hr. W. Branicki, ś. p. ks. arc. W. Chościak-Popiel, książe A. Czartoryski, p. L. Golstand, ks. arcyb. A. Kakowski,

p. K. Jaroszyńska, hr. L. Ledóchowski, p. E. Mańkowski, ks. biskup P. Mańkowski, ś. p. hr. J. Ostrowski, księżę M. Radziwiłł, ks. arcyb. K. Ruszkiewicz, ś. p. hr. F. Sobański, hr. M. Sobański, ś. p. hr. J. Tarnowski, hr. Z. Wielopolski.

Dzięki poparciu moralnemu i materalnemu członków protektorów i wreszcie wszystkich członków Koła szkoła im. św. Stanisława została zorganizowaną i utrzymywaną przez lat dziesięć. Przeciętna roczna pomoc, udzielana szkole przez Koło im. św. Stanisława, wynosiła około m. 24,000.

Serdeczną pamiątką rzetelnej pomocy i wielkiej życzliwości dla szkoły im. św. Stanisława ze strony członków protektorów: ś. p. ks. arcybiskupa Popiela, hr. Feliksa Sobańskiego, ś. p. hr. Juliusza Ostrowskiego, ś. p. hr. Władysława Branickiego pozostały Ich listy, skierowywane w swoim czasie do zarządu Koła i do szkoły.

Wielkie są zasługi dla szkoły jej założyciela, hr. Zygmunta Wielopolskiego, wytrwałego obrońcy i opiekuna szkoły i zawsze lojalnego względem konsorcjum szkolnego; stałą opieką otaczała też szkołę im. św. Stanisława hr. Marya Wielopolska, małżonka założyciela szkoły. Wyjątkową i wytrwałą była i jest dotąd pomoc, okazywana szkole przez hr. M. Sobańskiego.

Tak tedy, dzięki pomocy członków Koła imienia św. Stanisława, zostały założone i utrwalone podstawy szkoły średniej katolickiej w Warszawie. Dzięki zabiegom i pracy całego personelu nauczycielskiego, szkoła im. św. Stanisława, po dłuższym szeregu lat, posiada swój intelektualny i moralny charakter, oraz przychylność i uznanie opinii publicznej.

Obecnie, w 11 roku istnienia Koła i szkoły, Koło, za zgodą Ministerstwa W. R. i O. P. i hr. Z. Wielopolskiego, przejęło szkołę na swe imię i na swą odpowiedzialność i własność.

II.

Program nauk, regulamin i życie szkolne.

Program prywatnych szkół warszawskich średnich filologicznych, z językiem łacińskim od klasy 3-ej, z zupełnem najczęściej pominięciem języka greckiego, z językiem wykładowym polskim (od r. 1905), był skopiowanym podług wzoru, zaprowadzonego w szkołach państwowych rosyjskich przez ministra oświaty generała Wanowskiego jeszcze przy końcu XIX-go wieku. Tenże program został zaprowadzony i w szkole im. św. Stanisława od pierwszego roku jej istnienia (1908 r.).

Znaczne skonsolidowanie i ulepszenie tego programu nastąpiło dopiero po usunięciu (w r. 1915) przedmiotów t. z. rosyjskich: języka, geografii i historii, razem około 50 godzin tygodniowo, czyli piątej mniej więcej części wszystkich godzin szkolnych tygodniowych. Przedewszystkiem można było znieść szóste godziny, któremi dotąd był przepełniony rozkład tygodniowy lekcji; natomiast rozszerzono program języka polskiego, historii i geografii polskiej; powiększono ilość godzin tygodniowych przyrody, wprowadzając ją do klas nawet najwyższych; powiększono ilość godzin rysunków, zaprowadzono we wszystkich klasach, w godzinach normalnych szkolnych, gimnastykę; w wypadkach poszczególnych można było powiększyć nieco ilość godzin tygodniowych, przeznaczonych na naukę języków nowożytnych lub matematyki. Niestety, nawet w nowych, względnie pomysłniejszych warunkach, niema już czasu na powiększenie ilości godzin tygodniowych łaciny: o ile gdzieindziej próbowano to uczynić, wypadło usunąć z programu klas ostatnich prawoznawstwo i filozofię.

Zkądinąd usunięcie z programu szkolnego nauki obowiązkowej jednego z języków nowożytnych: niemieckiego, lub francuskiego, zdaje się nie jest wskazaniem; brak po ukończeniu szkoły chociażby jakiej takiej znajomości obu języków nowożytnych: francuskiego i niemieckiego spowodowałby wielkie trudności w dalszych studiach i nawet wogóle w życiu.

Nie ulega wątpliwości, że obecna szkoła filologiczna odbiegła bardzo od typu dawniejszej szkoły ściśle filologicznej, kiedy to samej łaciny we wszystkich klasach było około 50-ciu godzin tygodniowo. Ale chyba nie może być obecnie mowy o powrocie do tych „szczęśliwych“ czasów. Raczej wypada stwierdzić, że nauka języka łacińskiego, przy obecnej ilości godzin tygodniowo (od 24 do 30 godzin), daje wyniki dostateczne, o ile jest umiejętnie prowadzona, szczególnie dla, tego iż uczeń,

zaczynając naukę łaciny dopiero w klasie 3-ej i posiadając pewien zasób ogólnogramatycznej wiedzy, z większym zrozumieniem przystępuje do studyowania języka łacińskiego i wzorów jego literatury i pręcej w końcu zdobywa umiejętność tego przedmiotu.

Wszak stwierdzono, na zasadzie wyników egzaminów maturalnych dla eksternów z lat ostatnich, że eksterniści, którzy w szkole średniej wcale nie uczyli się łaciny, po rocznej lub dwuletniej usilnej pracy nad łaciną opanowywali ten przedmiot zupełnie wystarczająco.

Wprowadzenie do programu szkoły średniej filologicznej nauki rysunków nawet w klasach najwyższych, zdaje się, jest mniej wskazane, albowiem doświadczenie poucza, iż uczniów, uzdolnionych do rysunków i traktujących ten przedmiot z zamiłowaniem, w klasach wyższych jest niewiele.

Co do nauki śpiewów, wobec zupełnego nieraz braku zdolności, wobec zwykłej w pewnym wieku mutacji głosu, zasada bezwzględnej obowiązkowości śpiewów jest niewykonalną. W każdym razie utrzymanie chóru szkolnego i specjalnie chóru kościelnego jest bardzo pożądane.

Szczególniej na jeden przedmiot praktyczny w szkole ogólnokształcącej nie należy żałować czasu, mianowicie na gimnastykę — ze względu na higienę szkolną i ze względu na dyscyplinę i życie towarzyskie szkolne.

Czy obecny program szkoły filologicznej, znacznie skonsolidowany i ulepszony od r. 1915-go, ma uleść radykalnej zmianie? Zdaje się, narazie może być mowa tylko o jeszcze większym skonsolidowaniu paru przedmiotów, może między innymi łaciny, z uszczerbkiem paru innych przedmiotów, może prawoznawstwa, filozofii. W każdym razie powiększenie liczby teoretycznych przedmiotów nie jest wskazane.

Czy obecnie można się uskarżać na przeciążenie młodzieży w szkołach średnich filologicznych pracą intelektualną?

O przeciążeniu, zdaje się, nie może być mowy; praca intelektualna, naskutek wprowadzenia do szkół średnich języka wykładowego polskiego, została bardzo ułatwioną, z drugiej zaś strony sam program szkolny nie jest przeładowany. Raczej może wypadałoby wyrzekać na brak pracowitości i większego zainteresowania się nauką wśród młodzieży. Może to pozostaje w związku z wyjątkowymi warunkami obecnej doby, z ciężkimi przeżyciami moralnymi i nieracjonalnym odżywianiem się; w każdym razie zdaje się nie ulegać wątpliwości, że uczniowie szkół średnich polskich zamało posiadają obecnie wiadomości faktycznych naukowych.

Wypada też zaznaczyć, że i obecnie, w zestawieniu ze szkołą dawniejszą rosyjską, niezbyt wielki procent młodzieży z klas niższych dochodzi do końca 8-o klasowej szkoły średniej. W szkole im. św. Stanisława, na 995 uczniów, umieszczonych na liście w przeciągu dziesięciolecia (1908 — 1918), 552 uczniów opuściło szkołę przed jej ukończeniem. Zapewne, niektórzy z nich przeszli do innych szkół średnich i już ukończyli albo jeszcze ukończą gdzieindziej szkołę średnią, ale nie ulega wątpliwości, że znaczny procent owych 552 uczniów zrezygnował z ukończenia szkoły średniej.

Z drugiej strony dodatnie warunki i cechy wychowawcze szkoły prywatnej średniej widoczne były już wtedy, gdy jeszcze wszechwładnie panował, jako język wykładowy, język rosyjski, i gdy w programie szkolnym dominowała nauka języka rosyjskiego, historii i geografii Rosyi, o ile zwierzchnikami i nauczycielami byli polacy, albowiem atmosfera szkolna była uczciwą i przyjazną dla młodzieży. Z chwilą zaś zaprowadzenia języka wykładowego polskiego szkoły średnie prywatne pozyskały nieoceniony skarb intelektualny.

Szkola im. św. Stanisława korzystała pod tym względem z przyrodzonych warunków normalnego rozwoju od chwili pierwszej swego powstania. Nie ulega wątpliwości, że uczeń szkoły polskiej jest pojętniejszym, inteligentniejszym i samodzielniejszym od przeciętnego ucznia dawnej szkoły rosyjskiej. Oprócz tego atmosfera swobody i koleżeństwa, atmosfera zaufania młodzieży do zwierzchności cechuje szkołę polską.

Szkola imienia świętego Stanisława szczyli się temi cennymi przymiotami. Wypada jednak wyznać, że młodzież szkół polskich cechuje zarazem pewna lekkość w traktowaniu swoich obowiązków szkolnych i dyscypliny szkolnej. Godną pożałowania i nagany jest zakorzeniona szczególnie w ostatnich latach — może naskutek ciężkich okoliczności wojny — wada spóźniania się uczniów na lekcye, a także na nabożeństwa kościelne. Niestety, przykład starszych pod tym względem nie zawsze jest budujący. Klęska spóźniania się musi być tępiąca i wreszcie zupełnie wykorzystaną. Pozostawianie uczniów w szkole po lekcjach, szczególnie w klasach niższych, w szkole im. św. Stanisława jest stosowane właśnie między innymi za spóźnianie się. W wypadkach innych indywidualnych, a także i zbiorowych przewinień, jak psoty całej klasy, również stosowano zatrzymywanie po lekcjach w klasie. Najzwyklejszą jednak karą jest napomnienie, naganą lub zmniejszenie oceny ze sprawowania. W wypadkach ciężkich przewinień, a także w wypadkach zakorzenionego lenistwa

stosowano wydalenie ze szkoły. Rokrocznie, niestety, wypadło stosować ten ostateczny rygor.

Zarząd szkoły szczególniejszą wagę przywiązywał do wpajania poczucia poszanowania własności szkolnej, jak ławki, stoły, mapy, pomoce naukowe. Niestety, do idealu pod tym względem dochodzi się z wielkim trudem.

Od początku istnienia szkoły stale stosowano w ocenianiu postępów uczniów metodę stawiania stopni: 1, 2, 3, 4, 5. Minusy i plusy na cenzurach były pomijane, wyjątek robiono przy ocenianiu sprawowania: w razie potrzeby dodawano minus, który miał być wyraźną oznaką odchylenia się od pełnego stopnia.

Od samego początku szkoła im. św. Stanisława była wyznaniową katolicką. Charakter wyznaniowy szkoły nie miał jednak nic wspólnego z agresywnością względem innych wyznań, natomiast naskutek tego szkoła zyskiwała na jednolitości i zarazem miała swoisty charakter. Uczęszczanie na nabożeństwo do kościoła w niedziele i święta jest obowiązkowe. Dotąd, naskutek szczupłego pomieszczenia, szkoła nie posiadała własnej kaplicy—nawet w latach ostatnich, gdy szkoła im. św. Stanisława została przeniesioną do domu przy ulicy Trauguta 1, albowiem szkoła zajmuje tylko część dawnego lokalu szkolnego. Natomiast skorzystano z bardzo bliskiego sąsiedztwa kościoła św. Krzyża, i uczniowie mają możliwość bywania codziennie na Mszy św. przed lekcyami.

Odrzuć utarł się fason czapki uczniowskiej dla szkoły im. św. Stanisława — francuskie kepi bez wszelkich wypustek, koloru granatowego, ze skórzanym paskiem czarnym nad daszkiem. Reszta umundurowania szkolnego — granatowa kurtka i granatowe spodnie — w ostatnich latach, naskutek okoliczności wojennych, nie była przestrzegana.

Życie towarzyskie koleżeńskie uczniów w przeciągu 10-ciu lat istnienia szkoły było dosyć urozmaicone i czynne. W pierwszych dwu latach, gdy istniały tylko klasy niższe, łatwiej było urządzać wycieczki zbiorowe całej szkoły; potem dla wypoczynku lub zabawy, podczas dużej pauzy, korzystano najpierw z sąsiednich niezabudowanych placów, wreszcie z podwórka przy gmachu szkolnym b. III gimnazjum. Z powodu rozrostu szkoły wycieczki zamiejskie urządzało już tylko oddzielnymi grupami; większe wycieczki zbiorowe w ostatnich czasach urządzało do Grochowa i na stoki cytadeli.

Podług ustalonego zwyczaju szkoła szczególnie uroczysto obchodziła w ostatnich latach rocznicę Konstytucji 3 go maja.

Zarząd szkoły, ze względów wychowawczych, niechętnie używał pomocy uczniów przy urządzeniu różnych imprez dochodowych na rzecz szkoły.

Skauting w szkole im. św. Stanisława, jak wreszcie i gdzie indziej, podlegał różnym przemianom: ongi rozpaliał wyobraźnię młodzieży, zabierał dużo czasu, wpływał na urobienie charakterów; albo znowu, może naskutek przesilenia w samym zarządzie skautingu, martwiało i nie wywierało większego wpływu. Dzisiaj wciąż nie jest widocznym, czy skauting w naszych stosunkach nabierze wreszcie wewnętrznej mocy i swobodnego charakteru polskiego. Względnie pomyślnie rozwija się wśród młodzieży zorganizowana w ostatnich latach t. z. samopomoc koleżeńska materyalna i intelektualna. Cieszy się też powodzeniem sklep koleżeński z przedmiotami codziennego użytku szkolnego i istniejąca przy sklepie antykwarna ksiązkowa.

Powoli i z pewnemi wahaniami urabia się typ ucznia szkoły im. św. Stanisława. Pod względem społecznym był to typ różnorodny: od początku sporo było młodzieży ze wsi; wreszcie w ostatnim roku przybyła spora garstka młodzieży z kresów wschodnich. Lata dłuższego wspólnego życia koleżeńkiego i wspólnej pracy potrafią doprowadzić młodzież nawet różnorodną do jedności intelektualnej i moralnej.

Idealem szkoły im. św. Stanisława jest, ażeby młodzian, kończący szkołę, posiadał możliwie największą sprawność umysłową, dającą mu możliwość i prawo do rzetelnych studiów wyższych, i ażeby miał wyrobione rozumienie potrzeby służenia sprawie publicznej narodowej i zarazem ugruntowaną miłość Boga i serdeczne przywiązanie do wiary katolickiej.

III.

Program nauk w r. 1917|18

(w X roku istnienia szkoły im. św. Stanisława).

Przedmioty	wst. 1 2 3 4 5 6 7 8								Razem
	Ilość godzin								
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2	18
Język polski	6	5	5	4	4	3	3	3	36
„ łaciński	—	—	—	4	4	4	4	4	24
„ niemiecki	—	4	3	3	3	3	2	2	23
„ francuski	—	—	4	3	3	3	2	2	20
Arytmetyka	6	5	4	3	—	—	—	—	18
Algebra	—	—	—	2	2	2	2	2	12
Geometria	—	—	—	—	3	3	2	—	8
Trygonometria	—	—	—	—	—	—	3	2	5
Kosmografia	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Fizyka	—	—	—	—	—	3	3	3	9
									Bot. zool. chem. higien.
Przyroda	2	2	2	2	2	2	1	1	16
Geografia	—	2	2	2	2	2	1	—	11
Historja powszech.	—	—	—	2	2	2	2	2	12
„ Polski	—	—	—	—	1	2	2	2	9
Prawoznawstwo	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Filozofia	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Kaligrafia	3	2	1	—	—	—	—	—	6
Rysunki	2	2	2	2	1	1	1	—	11
Gimnastyka	3	2	2	1	1	1	1	1	13
Razem	24	26	27	30	30	31	29	30	257

godz. tygodniowo.

Dodać należy do 257 godzin 4 godziny tygodniowo śpiewów: w kl. I—1 godz., w kl. II—1 godz., w kl. III—IV (razem)—1 godz., w kl. V—VIII (razem)—1 godz. Czyli wszystkich godzin tygodniowo w szkole było 261.

W roku bieżącym szkolnym (1918/19) przybyły 2 godziny tygodniowo przyrody (biologia) w kl. VII, natomiast w tejże VII kl. ubyla 3-cia godzina tygodniowo trygonometrii; w kl. VIII przybyła wyjątkowo 3-cia godzina tygodniowo historii Polski.

W godzinach poobiednich, w niedziele i święta odbywają się ćwiczenia skautowe, zajęcia przyrodnicze, samokształceniowe i gimnastyczne.

IV.

Lista nauczycieli — od 1908 do 1918 r.

Religia.		od roku
1. Ks. A. Ciepłiński		1908—1909
2. Ks. R. Archutowski (wychowawca)		1909—1918
Język polski.		
5. J. Maciejowski		1908—1910
4. E. Nowicka		1908—1918
5. B. Nawroczyński (także filozofia)		1909—1917
6. T. A. Koziara (wychowawca)		1910—1916
7. T. Turkowski		1911—1915
8. M. Kridl		1913—1914
9. W. Antosiewicz		1913—1915
10. S. Zawadzki		1914—1917
11. Sasaki		1915—1916
12. S. Skrobońska		1915—1917
13. C. Ciepłiński (wychowawca)		1916—1918
14. O. Guzowska		1916—1918
15. S. Rygiel		1917—1918
Język rosyjski.		
16. E. Chmielnicka		1908—1915
17. Z. Dalecka		1908—1915
18. M. Skomorochow (także geografia)		1909—1911
19. S. Zarickij		1910—1912
20. I. Żurbas		1911—1915
21. A. Jefriemow		1915
22. M. Adamczuk		1914—1915
23. P. Protasiewicz		1914—1915
24. L. Puczkowski		1914—1915
25. W. Zakrzewski		1915—1916
Język niemiecki.		
26. Z. Piaskowska-Perczyńska		1908—1912
27. S. Fegler		1908—1913
28. J. Szwemin		1909—1910
29. O. Zakrzewski		1910—1913
30. S. Janiszewski		1911—1912
31. K. Bork		1914—1917
32. S. Zakrzewska		1914—1917
33. W. Kulikowski		1917
34. M. Szymanowska		1917—1918
35. D. Karchowski		1917—1918

Uwaga. Ilość uczniów w poszczególnych klasach (1908—1918), podana podług kontroli, obejmującej wszystkich uczniów we wszystkich klasach w przeciągu jednego całego roku szkolnego — faktycznie w poszczególnych momentach roku szkolnego była nieco mniejszą.

VI.

Stanowisko społeczne rodziców uczniów szkoły im. św. Stanisława w X-ym roku istnienia szkoły (w przeciągu całego r. 1917/18-go).

1. Synów pracowników różnych	77
2. „ obywateli ziemskich	72
3. „ kupców (większ. i drobn.)	62
4. „ oficjalistów	49
5. „ gospodarzy rolnych	43
6. „ urzędników państw. i pryw.	36
7. „ nauczycieli	28
8. „ doktorów, adwokat, inżyn.	24
9. „ kapitalistów	14
10. „ obywateli miejskich	13
11. „ fabrykantów	5
12. sierot	8
Razem . 431 uczniów.	

VII.

Maturzyści.

Pierwsi maturzyści — z r. 1914|15.

1. F. Choiński.	8. S. Rosset.
2. S. Furmanik.	9. M. Rutkowski.
3. S. Kapuściński.	10. J. Śledziewski.
4. J. Machnikowki.	11. A. Sołtan.
5. K. Mańko.	12. W. Zawistowski.
6. K. Pleszczyński.	13. Z. Żelazowski.
7. Z. Popiel.	

Maturzyści — z r. 1915|16.

1. S. Baliński.	7. E. Machnik.
2. S. Dembiński.	8. Z. Massalski.
3. W. Felc.	9. R. Sękowski.
4. K. Kluźniak.	10. A. Szaniawski.
5. J. Laskowski.	11. H. Szymański.
6. W. Łysik.	12. Z. Wilman.

Maturzyści — z r. 1916|17.

1. J. Baliński.	8. F. Niedźwiecki.
2. L. Choiński.	9. E. Pieńkowski.
3. S. Chojecki.	10. E. Rusinowicz.
4. J. Gombrowicz.	11. S. Śledziewski.
5. J. Kępiński.	12. J. Wilman.
6. K. Kołakowski.	13. W. Wróbel.
7. J. Kühn.	14. W. Wygonowski.

Maturzyści — z r. 1917|18.

1. M. Baliński.	7. J. Fruziński.
2. J. Bielicki.	8. M. Góra.
3. S. Bielicki.	9. W. Górski.
4. L. Boniecki.	10. A. Grabiński.
5. S. Dybczyński.	11. H. Kolanowski.
6. S. Fejfer.	12. C. Łabanowski.
13. S. Łaczyński.	21. S. Rakowski.
14. J. Małatyński.	22. S. Rudziński.
15. A. Moes.	23. A. Truszkowski.
16. T. Moniewski.	24. J. Tyszkiewicz.
17. J. Niemczyński.	25. S. Zaleski.
18. W. Oberg.	26. S. Zaorski.
19. F. Piotrowicz.	27. S. Zdrodowski.
20. P. Potocki.	

Razem w przeciągu czterech lat (1915 — 1918) — 66 maturzystów.

VIII. Bursa uczniowska.

W roku czwartym istnienia szkoły (1911/12-ym) powstała wreszcie wielce pożądana bursa, przeznaczona dla uczniów gimnazjum im. św. Stanisława.

Fundatorem bursy, za przyczynieniem się ks. kanonika Adolfa Pleszczyńskiego, proboszcza parafii w Maciejowicach, był brat tego ostatniego, ś. p. Antoni Pleszczyński (ur. 12 go stycznia 1851 r., zmarły 7 grudnia 1910 r.). Ś. p. Antoni Pleszczyński kształcił się w gimnazjum siedleckim, a później w Szkole Głównej w Warszawie. Był urzędnikiem b. Komisji Spraw Wewnętrznych i Duchownych, w Wydziale Wyznań; w końcu pracował w Zarządzie Głównym K. Z. W. W. Przewodząc fundusz, zebrany wielką oszczędnością, na bursę, mówił:

„Mam nadzieję, że ci, co będą z tej pomocy korzystali, nie zapomną później dopomagać innym, jak im kiedyś dopomagano. To prawo wdzięczności. Tego wymaga Bóg, tego potrzebuje biedna nasza ojczyzna“.

Fundusz zakładowy bursy, ofiarowany przez ś. p. Antoniego Pleszczyńskiego, wynosił rb. 10.000; procenty od tej sumy były przeznaczone na opłacanie lokalu bursy.

Za przyczynieniem się członka zarządu Koła im. św. Stanisława, p. W. Strakacza, na pomieszczenie bursy szkolnej wynajęto lokal w domu Archikonfraterni Literackiej przy ulicy Ogrodowej 25, złożony z siedmiu pokoi i stanowiący odrębną całość—domek parterowy z salką na piętrze i z ogródkiem—za rb. 850 rocznie. Z początkiem roku szkolnego 1911/12 bursa została otwartą. Wychowanków w pierwszym roku było 20-tu, w drugim 22, w trzecim zaś roku już 30-tu. Trzeba było w tymże domu przy ul. Ogrodowej 25 donajac przylegające 4 pokoje za rb. 336 rocznie. Przyszedł wreszcie rok krytyczny 1914/15, pierwszy rok wojny światowej—liczba wychowanków bursy spadła do 12-tu; ale już w drugim roku wojny znowu podniosła się do liczby 21, w trzecim roku roku—do 24 i w roku 1917/18 do 23.

W przeciągu pierwszych lat istnienia bursy opłata za nią wynosiła rb. 15 miesięcznie, następnie rb. 20, rb. 23, rb. 25 i wreszcie w roku ostatnim opłata z konieczności została podniesioną do rb. 30 (marek 75) miesięcznie. Przez kilka lat przełożoną bursy—bezinteresownie—była p. M. Bekierska, w ostatnich zaś trzech latach—także bezinteresownie—p. E. Fijałkowska.

Wychowankowie bursy klas starszych obowiązani są pomagać, w razie potrzeby, kolegom z klas młodszych. Najstarszy z wychowanków bursy otacza bezpośrednią opieką resztę kolegów bursy.

Z zarządu Koła troskliwą opieką otaczał stale bursę ks. regens S. Gall. Wreszcie bursa pozostawała pod opieką dyrektora szkoły i ks. prefekta. W ostatnim szczególnie ciężkim roku (1917/18) zatroszczył się o byt bursy przewodniczący zarządu Koła, p. M. Karski.

Bursa stale korzystała także z opieki lekarza szkolnego, najpierw d-ra J. Rzepki, w ostatnich zaś latach d-ra J. Szmurły.

Bursa szkolna im. ś. p. Antoniego Pleszczyńskiego jest niezbędnym uzupełnieniem gimnazjum im. św. Stanisława.

O losach bursy stale pamiętał brat jej fundatora, ks. kanonik Adolf Pleszczyński, i w roku 1917 powiększył zakładowy fundusz bursy przez złożenie na tenże cel listów zastawnych T. K. M. na sumę rb. 5.000.

Cześć jej fundatorom!

IX. Sprawozdanie lekarskie.

Ułożył dr. Jan Szmurło.

Od pierwszej chwili istnienia szkoła im. św. Stanisława posiadała opiekę higieniczno-lekarską: do roku 1915 obowiązki lekarza szkolnego spełniał dr. J. Rzepko; po wybuchu zaś wojny i powołaniu d-ra Rzepki do służby wojskowej obowiązki przejął dr. Jan Szmurło i spełniał je do końca roku szkolnego 1917/18, a więc do końca dziesięciolecia szkoły.

Lekarz szkolny pełni w gimnazjum obowiązki podwójne: higienisty szkolnego, czuwającego nad stanem zdrowotności uczniów i pedagoga higienisty, wykładającego w dwóch najwyższych klasach higienę, po godzinie na tydzień. Na całą pracę lekarską zarząd szkoły wyznaczył 6 godzin tygodniowo: taka liczba godzin jest stosunkowo zbyt mała i powinna być zwiększona przynajmniej do liczby godzin 8-miu: 6 godzin na badanie uczniów, 2 godziny na wykłady higieny. Organizacja pracy lekarskiej przedstawia się w sposób następujący. Na początku roku szkolnego, a więc w ciągu pierwszych tygodni września odbywa się ważenie i mierzenie wzrostu wszystkich uczniów. Jednocześnie lekarz porozumiewa się z wychowawcami klasowymi w sprawie usadzania uczniów według ich słuchu i wzroku. Po ukończeniu ważenia i mierzenia wzrostu następuje badanie stanu ogólnego — naprzód wszystkich nowowstępujących, a następnie pozostałych uczniów, poczynając od najniższej klasy i kolejno przechodząc do najwyższej.

Na wiosnę w ciągu maja odbywa się ponownie mierzenie i ważenie uczniów. Lekarz bywa w szkole zwykle zrana, na pierwszej lekcji, aby jak najprędzej wyłączyć ze środowiska zdrowych ucznia, podejrzanego o chorobę zakaźną, oraz we właściwym czasie dopuścić do szkoły ucznia, który chorobę zakaźną przebył. W tym czasie lekarz szkolny podaje pomoc w nagłych wypadkach potrzebującym jej, co naogół zdarza się rzadko. W wolnych chwilach bada lekarz stan uczniów według ustalonego schematu. Znalazszy jakieś nienormalności i braki w stanie zdrowia ucznia, komunikuje o tem niezwłocznie jego rodzicom lub opiekunom. W razie poważniejszych zaburzeń wzywa do siebie na konferencję rodziców lub wychowawców ucznia, przekonawszy się o dobroczynnym dla uczniów wpływie takich konferencji.

Jak wspomniałem, badania uczniów lekarz szkolny dokonywał raz do roku, ważenie i mierzenie odbywało się 2 razy do roku. Dodatkowemu badaniu poddawani byli uczniowie słabi, których stan ogólny skłaniał do zwrócenia na nich ba-

czniejszej uwagi. Dane, przytoczone na tablicy pierwszej, przedstawiają wyniki badania uczniów, otrzymane w roku szkolnym 1917/18, waga i wzrok uczniów przytoczone są z początku roku szkolnego, t. j. z września 1917 r. Rozpatrując te dane, widzimy, że przeciętna wzrostu i wagi naszych uczniów odpowiada cyfrom przeciętnym, otrzymanym dla uczniów szkół średnich przed wojną przez d-rów Kopczyńskiego, Drabczyka i innych.

Stopień odżywiania określałem według Wilmendauera, zwracając uwagę na mniejszy lub większy stopień uwydatnienia przestrzeni międzyżebrowych. Sposób to prosty, a zarazem dość ścisły, odpowiadający w zupełności danym, otrzymanym przez Oppenheimera za pomocą dość długich wyliczeń. Z odżywianiem złem miałem 4%; najwięcej źle odżywianych przypadło na rok 12—13, kiedy zaczyna się okres wzmożonego wzrostu — w okresie, poprzedzającym dojrzewanie płciowe.

Skrzywień kręgosłupa znalazłem 27%. Były one przeważnie pierwszego stopnia i składały się ze skrzywień wyłącznie bocznych (scoliosis) i tylnych (kyphosis) w postaci tak zwanych pleców okrągłych. Skrzywienia boczne przeważają w niższych klasach. Od klasy piątej poczynają występować skrzywienia tylne — plecy okrągłe, wskutek wadliwego i zbyt długiego siedzenia w postawie pochylej podczas czytania i pisania. Na skrzywienie to, odbijające się nader fatalnie na przewietrzaniu górnych odcinków płuc, a stąd sprzyjające powstaniu gruźlicy, należałoby zwrócić uwagę bacniejszą, niż się to dotychczas czyni. Zastosowanie odpowiedniego systemu ławek (z odstępem ujemnym podczas pisania), gminastyka oddechowa, stałe przestrzeganie uczniów ze strony nauczycieli i wychowawców mogłoby w znacznej mierze ograniczyć coraz liczniej występujące tego rodzaju zбочenie.

Na szczególną uwagę zasługuje w chwili obecnej sprawa gruźlicy w szkole, którą tam obserwujemy w postaci zamkniętej. U dzieci gruźlica ta umiejscawia się głównie w gruczołach, kościach i na skórze. Dopiero wiek późniejszy, poczynając od lat 15, przedstawia przewagę gruźlicy płuc nad innymi postaciami tej choroby. Otóż wśród naszych uczniów w 25% mieliśmy przerost gruczołów chłonnych, przeważnie szyjnych, i w 6% przerost gruczołów tchawicowo-oskrzelowych, oraz objawy wierzchołkowego procesu gruźliczego w mięszu płucnym; u 29% uczniów mieliśmy prawo przypuszczać gruźlicę — cyfra bardzo wysoka, którą bez wątpienia należy postawić w związku z wojną i obecnymi warunkami wychowania.

Tablica I. Wynik badania uczniów w roku 1917/18.

Wiek	Liczba dzieci badan	Liczba przyp. śmierci	Przeciętna waga	Przeciętny wzrost	Obwód klatki piers.		Odżywianie		Pow. ertucz. chłonných	Skrzywienie kręgosł.	Krzywica	Wady serca	Przepukliny	Gruźlica płuc	Gruźlica kości	Oddychanie przez usta	Próchnica zębów	Wady wymow.		Przewrot. migdałów	Skrzyw. przegr. nosow.	Wady wzroku	Stuch		Wole	Czyszc krtwotoki nosa	Onanizm	Przewł. bole głowoy	Liczba dzieci utomn. i kalek	Dokon. szczepień ospy ochr.
					Przy najsl. wdech.	Przy najsl. wyd.	dobrze	średnie										złe	Jakanie				Inne	Cierpien uszu						
8-9	10	—	24,3	127	64	60	1	8	1	2	—	1	1	—	—	4	4	1	1	3	1	4	5	—	—	2	—	4		
9-10	24	—	25,5	128	67	61	1	16	1	2	6	—	—	—	—	19	1	1	7	1	1	6	4	—	—	2	—	20		
10-11	29	—	27,0	131	68	62	5	24	4	12	1	—	—	—	—	24	1	1	13	4	4	14	5	—	—	2	—	24		
11-12	44	—	30,1	137	71	65	6	36	2	10	9	1	1	4	—	26	2	—	5	6	15	15	8	—	—	2	—	31		
12-13	43	—	33,6	142	74	67	9	27	5	14	13	1	2	1	—	24	—	1	15	4	20	2	9	—	—	4	—	36		
13-14	45	—	39,8	150	79	71	14	29	1	12	10	1	3	3	—	29	—	—	3	9	16	2	6	1	—	6	—	29		
14-15	46	—	44,3	154	82	75	13	33	2	10	13	1	1	—	—	26	—	—	4	8	17	2	5	—	—	6	—	45		
15-16	43	—	46,9	161	83	74	9	33	2	12	15	1	3	4	1	22	—	—	5	9	10	2	8	—	—	6	—	45		
16-17	47	—	53,5	168	87	78	11	35	7	20	10	—	—	—	—	18	—	—	4	5	10	1	4	—	—	1	—	45		
17-18	29	—	57,3	170	89	80	10	19	1	6	11	4	1	2	—	7	—	—	1	2	16	1	4	—	—	1	—	28		
18-19	22	—	59,1	165	92	85	8	11	7	9	—	1	1	3	—	9	—	—	3	3	8	1	3	—	—	—	—	23		
19-20	11	—	62,0	171	90	82	3	11	3	7	—	—	—	1	—	6	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	110		
Ogółem	393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
%	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

UWAGA. Cyfry mniejsze w wykazie skrzywienia kręgosłupa—oznaczają: plecy okrągłe.

W sprawie odżywiania podnieść należy znaczny spadek wagi wciągu roku szkolnego w klasach wyższych i stosunkowo bardzo nieznaczną liczbę uczniów ze spadkiem wagi w klasach niższych, jak to naocznie pokazuje następująca tablica.

Tablica II.

Liczba lat skończ.	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
liczba badanych:	8	20	28	41	30	38	41	37	38	30	19	11	—
przyb. na wadze	7	19	28	40	28	35	39	30	28	16	9	2	—
ubyło na wadze	1	1	—	1	2	3	3	7	9	13	9	9	—
bez zmiany	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
maximum przyb.	5,2	4,7	3,6	5,7	3	5,7	8,9	10,7	12,7	3,8	1,7	—	—
minimum przyb.	0,1	0,5	0,1	0,4	0,2	0,2	1,0	1,0	0,2	0,3	0,5	0,9	—
maximum spad.	—	—	—	—	—	2,0	1,8	0,8	3,5	6,9	3,8	—	—
minimum spad.	—	—	—	—	—	0,4	1,4	0,3	0,1	0,1	0,5	0,2	—

Widzimy więc, że w niższych klasach do lat 15, a więc przeciętnie do 5 klasy, zachodzi wyraźny i dość znaczny przyrost wagi. Niewielka tylko liczba, bo na 206 zaledwie 10, czyli 5%, traci na wadze. Począwszy natomiast od piętnastego roku życia aż do 19-tego włącznie, liczba uczniów, tracących na wadze w ciągu roku, zaczyna gwałtownie wzrastać. Na 124 uczniów, od 16 do 19 lat, 50-ciu straciło na wadze, co stanowi 40%. Ten spadek wagi nie jest zależny tylko od egzaminów, jak to zdawałoby się w pierwszej chwili, gdyż daje się zauważyć nie tylko w 8-ej, lecz i w 7-ej klasie, aczkolwiek w stopniu nieco mniejszym. Muszą tu więc wchodzić w grę inne czynniki: prawdopodobnie upośledzenie w odżywianiu, w zależności od warunków chwili obecnej. Gdyby spostrzeżenia nasze dały się potwierdzić przez obserwacje innych lekarzy szkolnych, mielibyśmy do czynienia z objawem groźnym, któryby wymagał baczniejszej uwagi i niezwłocznej pomocy ze strony społeczeństwa i rodziny.

Oprócz obowiązków w szkole, lekarz szkolny spełniał obowiązki lekarza bursy szkolnej, mieszczącej się w domu przy ulicy Ogrodowej 23. Stan zdrowotny uczniów podczas dwuletniej obserwacji był zupełnie pomyślny: żadnej epidemii nie przeżywalimy.

Odżywianie, choć skromne, ale obfite i zdrowe, bogaty zapas świeżego powietrza z ogródka, należyta opieka i dozór były prawdopodobnie przyczyną pomyślnych wyników zdrowotnych.

Sprawozdanie finansowe

za czas od 1-go Lipca 1917

Przychód.

	Rub.	k.	Mk.	f.	Mk.	f.
Pozostałość z r. 1916/17:						
W kasie szkolnej . . . à 250.—	1592	54	3981	35		
Nar. w B-ku H. w War. . . à 250.—	2000	—	5000	—		
" " " " " " " . . . à 216.—	1688	74	3647	68		
" " " " " " " . . . à 250.—	281	09	702	71		
W depozycie B-ku H. w War.:						
5% ⁰ /L. Z. m. Warsz. à 154.—	1200	—	1848	—		
4 ¹ / ₂ % " " " " " " " à 140.—	100	—	140	—		
5% ⁰ " " m. Łomży à 120.—	100	—	120	—		
6% Oblig. m. Warsz. à 164.—	10800	—	17712	—		
W depoz. Tow. Kred. m. War.						
4 ¹ / ₂ % L. Z. m. Warsz. à 140.—	5000	—	7000	—	40151	74
Wpływy:						
Wpisy szkolne			100080	40		
Za egzaminy			1304	20	101384	60
Składki i ofiary od różnych			2570	74		
Od M. hr. Sobańskiego			3240	—		
Z sekcji Kół Szkolnych			20	—		
Ze sprzedaży nalepek			99	50		
Drużyny skautowe szkoły			150	—		
Procenty			2299	85		
Należność za odnajęcie lokalu dawn. przy ul. Brackiej 18.			379	—		
Zwrot za opał			12	50		
Zwrot za dzien. i matrykuły			110	—		
Ofiary na bursę			1527	16	10408	75
Przyjęto do depozytu:						
5% ⁰ L. Z. m. Warsz. à 154.—	1000	—	1540	—		
5% ⁰ " " " " " " " à 154.—	1000	—	1540	—	3080	—
					155025	09

Warszawa, dnia 30 Czerwca 1910 r.

Koła i Gimnazyum Ś-go Stanisława

do 30-go Czerwca 1918 r.

Wydatki.

	Rub.	k.	Mk.	f.	Mk.	f.
Lokal szkolny			3118	30		
Urządzenie szkoły			1981	95		
Ogłoszenia			201	42		
Personel szkolny			82230	70		
Kancelarya szkolna			830	15		
Pomoce naukowe			251	95		
Biblioteka szkolna			258	75		
Opał i światło			6252	29		
Różne wydatki			355	95		
Nadzwyczajne			1693	38		
Wydatki Koła			325	—		
Bursa			2664	50	100164	34
Nabyto:						
5% ⁰ L. Z. m. War. nom. wart	1000	—	1815	95		
5% ⁰ " " " " " " "	1000	—	1519	75	3335	70
Pozostałość:						
W kasie szkolnej			6952	32		
Na r. w B-ku Han. w W. rb. 82.60			90	86		
" " " " " " " przekaz			14581	87	21625	05
W depozycie w B-ku H. w W.:						
5% ⁰ L. Z. m. W. rb. 1200—à 154—			1848	—		
4 ¹ / ₂ % " " " " " " " à 140—			140	—		
5% ⁰ " " " " " " " à 120—			120	—		
6% Obl. m. W. à 164—			17712	—		
W depoz. Tow. Kred. m. W.:						
5% ⁰ L. Z. m. W. rb. 2000—à 154—			3080	—		
4 ¹ / ₂ % " " " " " " " à 140—			7000	—	29900	—
					155025	09

Wykaz sporządził: B. Jankowski.

Skarbnik: W. Strakacz.

Komisya rewizyja: ks. F. Puchalski.

ks. J. Gautier.

I. Zestawienie statystyczne **dochodów**

	1908-9	1909-10	1910-11	1911-12
Wpisy szkolne . . rub.	3435 —	8500 —	11790 —	15526 —
Koło szkolne i inne „	14316 22	10181 84	8921 64	24359 43
Razem rub.	17751 22	18681 84	20711 64	39865 43

II. Zestawienie statystyczne **wydatków**

	1908-9	1909-10	1910-11	1911-12
Lokal szkolny . . rub.	2221 99	2848 35	4016 52	3989 80
Urządzenie szkoły. „	2157 88	513 90	508 40	199 20
Pomoce naukowe . „	321 64	165 24	847 92	370 68
Biblioteka szkolna. „	—	19 84	115 07	121 17
Personel szkolny . „	9032 50	12905 —	16813 50	19183 —
Wydatki kancelaryjne „	471 17	79 05	150 —	146 62
Ogłoszenia . . . „	514 66	518 99	397 50	264 72
Opał i światło . . . „	144 47	121 23	136 29	157 18
Wydatki nadzwycz. „	259 45	179 57	154 59	137 32
Różne inne wydatki „	177 62	169 94	191 68	202 28
Na utrzymanie bursy „	—	—	—	704 64
Wydatki Koła szkoln. „	296 13	23 10	125 91	352 70
rub.	15597 51	17544 21	23437 38	25829 51

Uwaga. Wszystkie pozycje, nawet z lat ostatnich (1916/17 i r. 1917/18), podane są w rublach.

(od r. 1908 do r. 1918).

1912-13	1913-14	1914-15	1915-16	1916-17	1917-18	Razem
17587 —	21522 —	24629 41	31588 49	36589 45	40032 16	211199 51
8163 82	6678 24	5542 48	7776 71	7900 31	4685 18	98505 87
25750 82	28200 24	30171 89	39365 20	44489 76	44717 34	309705 38

(od r. 1908 do r. 1918).

1912-13	1913-14	1914-15	1915-16	1916-17	1917-18	Razem
4465 88	4975 63	5552 95	4480 12	1734 25	1247 32	35532 81
226 25	415 10	349 80	570 60	1478 20	792 78	7212 11
193 85	212 71	1 50	53 66	92 90	100 78	2560 86
81 04	68 08	2 50	46 75	59 —	103 50	616 95
21900 —	25502 50	21841 15	30285 87	30055 35	32892 28	220211 15
143 63	138 07	104 54	174 35	221 42	332 06	1940 91
331 15	281 12	244 59	100 30	103 20	80 57	2836 80
181 31	195 13	431 53	1262 57	956 88	2500 92	6087 51
245 31	268 45	108 64	987 75	515 57	677 35	3534 —
198 87	158 07	185 65	263 10	198 24	142 38	1887 81
504 10	500 —	952 —	500 —	500 —	1065 80	4726 54
275 47	145 50	313 40	233 60	252 10	130 —	2147 91
28746 84	32660 36	30088 23	38958 67	36167 11	40065 74	289095 36

Ułożył: B. Jankowski.

XII.

Ostatni (X-ty) protokół Komisji Rewizyjnej

Koła Szkolnego im. św. Stanisława z dn. 26 XI 1918 r.

Dnia 26 listopada 1918 roku o godzinie 5 pop. zebrała się Komisja Rewizyjna Koła św. Stanisława w gmachu gimnazjum św. Stanisława, Trauguta 1, celem dokonania czynności, wskazanych §§ 21, 22, 23 ustawy Koła szkolnego imienia św. Stanisława przy 8-mioklasowej szkole filologicznej św. Stanisława w Warszawie.

Po dokładnem sprawdzeniu ksiąg Komisja Rewizyjna stwierdziła, że przy otwieraniu nowego roku szkolnego było u dyrektora marek 5981,35, w Banku Handlowym na rachunku bieżącym m. 9550,59, nadto w depozycie 5% listów zastawnych miasta Warszawy na 1200 rubli=1848 marek, 4½% listów zastawnych miasta Warszawy na 100 rubli=140 marek, 5% listów zastawnych miasta Łomży na 100 rubli=120 marek, 6% obligacji miasta Warszawy na rubli 10,800=17,712 marek i 4½% listów zastawnych miasta Warszawy na 5,000 rubli=7,000 marek; wpływy wynosiły: 101,384,60 marek—z wpisów i za egzaminy i 10,408,75 marek z innych tytułów, a więc po za depozytami suma dochodów wyniosła 125125,09 marek. Wydatki zaś w ciągu roku wyniosły 100164,34 marek, a więc rok został zamknięty remanentem 24960,75 marek, z tego nabyto listy zastawne miasta Warszawy 5% na 2,000 rubli czyli za 3337,70 marek, i gotówką było 21625,05 marek; legaty zaś pozostały całe — nienaruszone.

Budżet na rok 1917/18 był projektowany na 93750 marek; ale wobec przewyżki dochodu nad rozchodem wyplacono personelowi dodatek drożyzniany, co było już przewidziane przy akceptacji budżetu, czyli budżet miał wynosić 101250 marek, a więc budżetu nie przekroczone, bo wydano tylko 100164,34 marek. Książki, kwity i rachunki w zupełnym porządku.

Budżet na rok 1918/19 w dochodach przewidziany na 161300 marek, w rozchodach tak samo na mk. 161300.

Komisja Rewizyjna proponuje ogólnemu zebraniu za twierdzenie sprawozdania, oraz proponowanego budżetu na rok 1918/19.

Na tem protokół zakończono i podpisano.

(podpisani)

Ks. F. Puchalski.

Ks. J. Gautier.

XIII.

Lista członków i ofiarodawców

Koła imienia św. Stanisława (1908 — 1918).

1. Ks. Archutowski Roman.	41. ks. Czerna Piotr.
2. „ Augustynik Jerzy.	2. „ Czerkiewicz Bogumił.
3. p. Baliński Ignacy.	3. księżna Czetwertyńska Wł.
4. ks. Bańkowski Stanisław.	4. p. Czudowski Kazimierz.
5. „ Bączek Jan.	5. ks. Danielewicz Br.
6. p. Bekierska Marya.	6. „ Dąbrowski Teofil.
7. ks. biskup wrocławski.	7. „ Dąbrowski Jan.
8. p. Bławdziewicz Lucyan.	8. p. Dąbski.
9. „ Bogh Julia.	9. ks. Dębski Józef.
10. ks. Bojanek Mikołaj.	50. p. Dębska T.
1. „ Bożek Antoni.	1. „ Dembińska Zofia.
2. „ Branik Roman.	2. „ Dembiński Henryk.
3. hr. Branicki Władysław.	3. „ S. Dembiński
4. p. Brudziński Zygmunt	4. „ Dobiecki Władysław.
5. ks. Brudziński Franciszek.	5. ks. Dotkiewicz Józef.
6. „ Brzozowski Tomasz.	6. p. Epstein Karol.
7. „ Bubel K.	7. ks. Folkman Konstancy.
8. p. Budny Kazimierz.	8. „ Franczewski Feliks.
9. „ Budny Ignacy.	9. „ Frankowski Władysław.
20. „ Buyno Tadeusz.	60. ks. biskup Fulman Maryan
1. ks. Charlampowicz Wład.	1. „ Furmański Franciszek.
2. „ Chelchowski.	2. „ biskup Gall Stanisław.
3. p. Chelchowski Stanisław.	3. „ Garwoliński Jan.
4. ks. Chelmiecki Zygmunt.	4. „ Gautier Jerzy.
5. p. Chodecki Władysław.	5. „ Gniazdowski.
6. „ Chojnacki.	6. p. Godlewski Stefan.
7. ks. Chojnowski Wojciech.	7. „ Goldstand Leon.
8. „ Chotyński A.	8. ks. Gołaszewski A.
9. „ Cień P.	9. p. Gołaszewski W.
30. „ Ciepłiński Antoni.	70. „ Gołębiowska Stanisława.
1. „ Cipiński Aleksander.	1. ks. Grabarski Jan.
2. p. Ciszewski Franciszek.	2. hr. Grabowski Feliks.
3. ks. Cwilong Zenon.	3. ks. Grochowski Antoni.
4. p. Cywiński Juliusz.	4. p. Gramadzki L.
5. „ Cywiński Stanisław.	5. ks. Gruchalski M.
6. ks. Czajkowski Karol.	6. „ Gumowski Bolesław.
7. p. Czapska Karolowa.	7. p. Gutkowski Tadeusz.
8. „ Czarnecki Jan-Stefan.	8. „ Hubertowa Marya.
9. książe Czartoryski Adam.	9. „ Iwańska Hen.
40. p. Czechowski Aleksander.	80. ks. Jackowski Stanisław.

81. ks. Jaczynowski Cezar. 123. ks. Krzewski Jan.
 2. p. Jaczynowski Adam 4. ks. Krzystofik Jan.
 3. „ Jaczynowska Adela 5. „ Krzywicki Piotr.
 4. ks. Jakowski Włodzimierz. 6. „ Kuczyński Stanisław.
 5. p. Jałowiecka Paulina. 7. „ Kuderkiewicz Winc.
 6. ks. Janiszewski Józef. 8. p. Kühnowa Henryka.
 7. p. Jankowski Michał. 9. ks. Kukalski Antoni.
 8. „ Jaroszyńska Karolina. 130. „ Kukulski Adam.
 9. „ Jasiukowicz Władysław. 1. p. Kulewski Stanisław.
 90. ks. Jasiński Ignacy. 2. ks. Kuliński Klemens.
 1. p. Jastrzębska Marya. 3. „ Kuliński Jakób.
 2. „ Jeleński Jan. 4. „ Kuśkowski Henryk.
 3. „ Jelski Aleksander. 5. „ Kuropatwiński Feliks.
 4. ks. arcybiskup warszawski 6. „ Kwarciański Wiktoryn.
 Kakowski Aleksander. 7. p. Kwieciński Stanisław.
 5. „ Kalinowski P. 8. ks. Laskowski Kazimierz.
 6. „ Kański Stanisław. 9 „ Laskowski Władysław.
 7. „ Karaś Jan. 140. hr. Ledóchowski Leon.
 8. p. Karski Michał. 1. „ Ledóchowski Aleksan.
 9. „ Karski Włodzimierz. 2. ks. Lendo Franciszek.
 100. ks. Karwacki Franciszek. 3. „ Lendo Józef.
 1. „ Karwasiński Michał. 4. p. Leszczyński Zygmunt.
 2. „ Kasprzycki Ant. 5. ks. Lewandowski Antoni.
 3. „ Kazański W. 6. p. Libiszowski Antoni.
 4. p. Kleniewski Władysław. 7. ks. Lipiński Aleksander.
 5. ks. Kluczyński Aleksander 8. p. Lityński Jan.
 6. p. Knoll Antoni. 9. księżna Lubomirska M.
 7. ks. Kocot Stanisław. 150. p. Łabecki,
 8. dr. Koliński Józef. 1. ks. Łaniewski Zygmunt.
 9. ks. Konopka Romuald. 2. „ Lempicki.
 110. „ Koprowski Stanisław. 3. p. Łuszczewski Jan-Paweł.
 p. Korybut-Daszkiwiczowa 4. „ Łychowski Wacław.
 Leokadya. 5. ks. Łyszkowski Leopold.
 1. 6. p. Madaliński.
 2. „ Kosiakiewicz Wincenty 7. ks. Magrzyk Stanisław.
 3. „ Kossakowski Konst. 8. „ Majewski Adolf.
 4. „ Kostecki Franciszek. 9. p. Mańkowski Emeryk.
 5. ks. Kotyłło Antoni. 160. ks. biskup Mańkowski Piotr.
 6. „ Kowalski Ignacy. 1. p. Marszałek Jan.
 7. „ Krajewski Romuald. 2. „ Masłowiczowa Marya.
 8. hr. Krasińska Józefowa. 3. „ Masłowicz Feliks.
 9. „ Krasińska Marta. 4. ks. Matuszewski Teofil.
 120. „Kronika Rodzinna”. 5. „ Michalski Piotr.
 1. ks. Kruzer Tomasz. 6. p. Milewski Adolf.
 2. p. Krzeczowska Janina.

167. ks. Mocarski Franciszek. 210. p. Próchnik.
 8. p. A. Moes 1. „ Pruska Elżbieta.
 9. p. Morawski Aleksander. 2. „ Przybył Franciszek.
 170. „ Morawski Władysław. 3. ks. Puchalski Feliks.
 1. ks. Muszyński Władysław. 4. „ Raczko Rafał.
 2. „ Namiotko Władysław. 5. hr. Raczyńska Stefanja.
 3. p. Napieralski Ryszard. 6. ks. Radzikowski Ignacy
 4. Niedosa — parafia. 7. „ Radzikowski Wiktor.
 5. ks. Nowakowski Marcei. 8. książę Radziwiłł Maciej.
 6. „ Nowicki Ignacy. 9. „ Radziwiłł Janusz.
 7. „ Nowolecki Feliks. 220. Redakcja „Roli”.
 8. „ Nowowiejski F. 1. „ „Słowa”.
 9. „ Ojżanowski Józef. 2. O. O. Redemptoryści.
 180. „ Okraszewski. 3. p. Rembieliński.
 1. p. Orsetti Józef. 4. ks. Retke Stanisław.
 2. „ Orsetti Wilhelm. 5. p. Rossetowa Zofia.
 3. pp. Orzechowscy. 6. ks. Rozwadowski Wojc.
 4. p. Ositrński Władysław. 7. p. Rudziński Jan.
 5. „ Osrowski Józef. 8. ks. Ruciński Ludwik.
 6. ks. Ostrowski Konstanty. 9. ks. arc. Ruszkiewicz Kaz.
 7. hr. Ostrowski Juljusz. 230. p. Ruszkowski.
 8. ks. Ozimiński. 1. ks. Rybiński Wincenty.
 9. Parafianie rawscy. 2. „ Rybka Teofil.
 190. „ złakowscy. 3. „ Sadowski Bolesław.
 1. O. O. Paulini. 4. „ Samorek Stanisław.
 2. p. Pełczyński Teodor. 5. p. Sałacka Otolia.
 3. ks. Pietruszkiewicz. 6. ks. Sasinowski Edward.
 4. „ Piotrowski. 7. „ Sawicki Klemens.
 5. „ Pióro Szymon. 8. „ Sękowski Aleksander.
 6. hr. Plater Zygmunt. 9. „ Sękus Andrzej.
 7. „ Broel-Plater Michał. 240. p. Wojnicz-Stanóżecki.
 8. ks. Pleszczyński Adolf. 1. „ Siemiński Jan.
 9. p. Pohoski August. 2. ks. Sienkiewicz Wincenty.
 200. „ Kościelec-Pogorski 3. „ Siek Wawrzyniec.
 Eman. 4. „ Siefertzyński Józef.
 1. ks. arcb. war. Popiel. 5. „ Sniardowski Antoni.
 2. p. Popielowa J. 6. „ Skarzyński Zygmunt.
 3. „ Popławski Bronisław. 7. „ Skulski Stanisław.
 4. hr. Potocki Rodryg 8. p. Skup Władysław.
 5. „ Potocka M. 9. „ Słubicka Zofia.
 6. „ Potocki Józef. 250. hr. Sobański Feliks.
 7. „ Potocki August. 1. „ Sobański Michał.
 8. „ Potocki Henryk. 2. ks. Sobolewski Kazimierz.
 9. p. Procner Jan. 3. „ Sobótka.

254. ks. Sotkiewicz Józef. 288. „ Wallmoden.
 5. „ Sokołowski Czesław. 9. p. Wędrowska Marya.
 6. hr. Stadnicka Michałowa. 290. ks. Wieczorek Tomasz.
 7. p. Stefanowicz Al. 1. hr. Wielopolski Zygmunt.
 8. „ Strakacz Władysław. 2. ks. Wierzyński Leon.
 9. ks. Stuczeń Stefan. 3. p. Wilewski Stefan.
 260. p. Studziński J. 4. ks. Włostowski P.
 1. księżę Swiatopelk-Mirski M. 5. p. Wojewódzki Henryk.
 2. ks. Szaniawski Antoni. 6. ks. Wolański Stanisław
 3. „ Suchcicki Wawrzyniec. 7. „ Wolski
 4. „ Szamota Franciszek. 8. „ Wołagiewicz Józef
 5. „ Szczepański K. 9. p. Wrzeszcz Antoni
 6. „ Szczęśniak Władysław. 300. „ Wydźga St.
 7. p. Szczypiorski Stanisław. 1. ks. Wyszomirski Onufry
 8. ks. Szepietowski Józef. 2. „ Zalewski Józef
 9. p. Szląskowski Józef. 3. hr. Zamoyska Zdzisławowa
 270. ks. Szmidel Karol. 4. „ Zamoyski Władysław
 1. p. Stolcman Jan. 5. d-r. Zawadzki Józef
 2. ks. Szumiata. 6. ks. Zbirochowicz Ignacy
 3. „ Szymkiewicz. 7. „ Zdziechowski F.
 4. „ Tacikowski Feliks. 8. p. Zdziechowska Janina
 5. p. Talikowski Teofil. 9. „ Zembrzuski Władysław
 6. „ Targowski Jan. 310. ks. Zieliński Teodor
 7. hr. Tarnowski Juliusz. 1. „ Zientara Franciszek
 8. „ Tarnowska Juliuszowa. 2. Zw. parafialny w Kobylinie
 9. „ Tarnowska Adamowa. 3. „ „ w Kocierzewie
 280. ks. Tauer Antoni. 4. „ „ „ Krasocinie
 1. „ Trawiński Henryk. 5. „ „ „ Kuczborski
 2. p. Trojanowski Juljusz. 6. „ „ „ Łękoszynie
 3. p. Tuszowski Edward. 7. „ „ „ Sobocie
 4. hr. Tyszkiewiczowa Jadw. 8. „ „ „ Sułoszowie
 5. ks. Urbański Teodor. 9. „ „ „ Tykocinie
 6. „ Wachowicz Władysław. 320. ks. Żebrowski Stanisław
 287. p. Walchnowski Andrzej. 321. „ Żmijewski Albin.

SPIS RZECZY.

- I. Zarys historycznoinformacyjny.
 II. Program nauk, regulamin i życie szkolne.
 III. Program nauk w X-ym roku istnienia szkoły (1917|18).
 IV. Lista nauczycieli (1908|18).
 V. Ilość uczniów (1908|18).
 VI. Stanowisko społeczne rodziców (r. 1917|18).
 VII. Lista maturzystów (1915|18).
 VIII. Bursa uczniowska.
 IX. Sprawozdanie lekarskie.
 X. Sprawozdanie finansowe za r. 1917|18.
 XI. Sprawozdanie finansowe za dziesięciolecie szkoły.
 XII. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej za ostatni rok dziesięciolecia—
 1917|18.
 XIII. Lista członków i ofiarodawców Koła im. św. Stanisława.

284370